

A KÍNAI MŰKÖDŐTŐKE-BEFEKTETÉSEK SZEREPE A VILÁGGAZDASÁGBAN THE ROLE OF CHINESE FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN THE WORLD ECONOMY

Lovas Viktória

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar
Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás mester szak I. évfolyam

ÖSSZEFOGLALÁS

Napjainkra Kína a sikeresen végrehajtott gazdasági nyitásának és a 2001-es WTO csatlakozásának köszönhetően világgazdaságunk egyik legkiemelkedőbb és egyben legmeghatározóbb szereplőjévé nőtte ki magát. Jelentőségét a világkereskedelemben, a tőkebefektetésekben, a pénzügyi piacokon és technológiai területeken, valamint a nemzetközi szervezetekben betöltött pozíciója is alátámasztja, mindemellett közvetítő szerepet tölt be a világ fejlett és fejlődő országai között. Az ország megnövekedett gazdasági jelentőségének következtében mára nehéz olyan országot találni, ahol ne lennének egyre nagyobb mértékben jelen kínai vállalatok. Azonban a célországok adottságaitól és gazdasági fejlettségétől függően más és más motivációk, érdekek és egyéb tényezők játszanak kulcsfontosságú szerepet a kínai működőtőke vonzásában, ennek köszönhetően különbözőképpen hatnak a fogadó országra.

Munkám fő célja, hogy alátámasszam hipotézisem, amely szerint összefüggés van a befektetések típusa és a célország gazdasági fejlettsége között – ezért a befektetések mögötti motivációkat, a befektetések jellegét és a fogadó országot érő gazdasági hatásokat vizsgáltam, melynek eredményeként megállapítottam, hogy a fejlődő országokba jellemzően a nyersanyagokhoz és energiahordozókhoz való hozzáférés, míg a fejlett országokban a globális értékláncon való feljebb kerüléshez szükséges versenyképesség javítását célzó befektetések irányulnak.

Kulcsszavak: Kína, működőtőke, működőtőke-befektetések, fejlődő országok, fejlett országok

ABSTRACT

As a result of its successful economic reform and accession to the WTO in 2001 China has become one of the most outstanding and competitive economy in the world by today. China's importance can be proved with its role in world trade, in capital and financial markets and in different technological fields, in addition in the international organizations, and last but not least it connects the developing and the developed countries of the world (ROSALES et al., 2015). Due to China's increased importance it is hard to find a country nowadays, where the Chinese companies are not present in a significant degree. However, quite variable motives, interests and other factors can play a key role in attracting Chinese investments, depending on the capabilities and economic development of the target countries, which all have a diverse effect on these countries.

My purpose is to prove my hypothesis that there is a relationship between the types of the investments and the level of economic development of a country, therefore I examined the motives, nature of the investments and the economic impacts the countries face. My conclusion was that the investments that flow to the developing countries usually aim the better accessibility to raw materials and energy sources, while in the developed countries the main purpose is to boost the competitiveness of the countries, which can result in getting into a better position in the global value chain.

Keywords: China, Foreign Direct Investment, developing countries, developed countries

BEVEZETÉS

Az 1978-ban meghirdetett „nyitott kapuk” politika reformjainak köszönhetően a kínai gazdaság az utóbbi évtizedekben dinamikus fejlődésen ment keresztül (ARTNER, 2008), amelynek köszönhetően Kína 2009-ben a világ második nemzetgazdaságává vált (worldbank.org, 2015). Kereskedelmét tekintve évek óta a világ legnagyobb exportőr országa (UNCTAD, 2014), azonban mára tőkebefektetései is kiemelkedő szerepet játszanak az ország világgazdasági szerepvállalásában – 2013-ban a világ harmadik legtöbbet befektető országa volt, így nem csoda, hogy a nemzetközi szakirodalomban gyakran úgy emlegetik, mint „a világ felvásárlóját” (NOESSELT, 2014).

Témaválasztásom azért esett a kínai működőtőke-befektetések vizsgálatára, mert Kínával kapcsolatban mindenkinek a kereskedelem jut eszébe, azonban az ország gazdasági sikereiben és integrálódásában a működőtőke játszotta a legjelentősebb szerepet – beleértve mind az országba beáramló, mind az országból kiáramló befektetéseket egyaránt (ROSEN és HANEMANN, 2014). Azonban más-más célországokba más-más okokból jelennek meg a kínai vállalatok befektetéseikkel, emellett különböző pozitív és negatív hatásokkal találják szemben magukat mind a fogadó országok, mind Kína egyaránt.

Ezért munkám során arra kerestem a választ, hogy milyen szignifikáns motivációk, érdekek és egyéb tényezők alapján választják meg a kínai vállalatok a befektetések célországát, illetve hogyan hatnak ezek a befektetések a fogadó ország és Kína gazdaságára egyaránt. Hipotézisem szerint összefüggés van a befektetések típusa és a célország földrajzi, illetve gazdasági adottsága között. Ennek okán megvizsgáltam az Afrikába és Latin-Amerikába irányuló működőtőke-befektetések (FDI – foreigndirectinvestment) motívumait, mert ezen a két területen található a világ legtöbb fejlődő országa, ezt követően pedig tanulmányoztam az Amerikai Egyesült Államokba és az Európai Unióba irányuló befektetéseket, mert ez a két terület jelenti Kína legnagyobb versenytársait globális szinten.

A következőkben röviden áttekintjük azokat a tényezőket, és hatásokat, amelyek a kínai működőtőke-befektetésekkel kapcsolatosan felmerülnek.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A módszertant tekintve a szakirodalom feltárása és elemzése volt a célom. Ezért különböző világszervezetek (pl. WTO, IMF, OECD, UNCTAD), kutató intézetek és piackutató cégek (pl. Bloomberg, Rhodium Group, MTA), valamint kormányok és kormányzati szervek (pl. USA Kereskedelmi Kamarája) és egyéb gazdasági elemzők és kutatók által publikált könyveket, kiadványokat, tanulmányokat, cikkeket és adatokat használtam fel a működőtőke-befektetések és az érintett országok kapcsolatainak elemzésére.

EREDMÉNYEK

A mára kialakult sajátos gazdasági helyzetének köszönhetően Kína közvetítő szerepet tölt be a fejlett és fejlődő világ között, emellett az FDI befektetései mögött húzódo érdekeket és motivációkat vizsgálva alapvetően kétféle befektetést különítünk el: a „hagyományos befektetések” és az „újkeletű befektetések” csoportját.

A „hagyományos” célok elérésére irányuló működőtőke-befektetések

A kínai gazdaság dinamikus fejlődésével párhuzamosan megnövekedett energiaszükséglete is – 2009-ben a világ legnagyobb energia felhasználójává vált, és bár Kína több nyersanyag és energiahordozó tekintetében jelentős készletekkel rendelkezik, energiakitermelése nem képes fedezni szükségleteit, így nagymértékben behozatalra szorul (STERNFELD, 2013). Ez alapján nem meglepő, hogy működőtőke-befektetései jelentős hányada a világ különböző nyers-

anyagainak és energiahordozóinak kitermelésére és megszerzésére, illetve a kitermeléshez szükséges infrastrukturális feltételek kiépítésére és fejlesztésére irányul.

Latin-Amerikában található például a világ rézkészleteinek 45%-a, ezüstkészleteinek 44,3%-a, vas- és kőolajkészletének 21%-a illetve 20%-a (CASANOVA et al., 2015), míg Afrikában például a Föld kőolajkészleteinek 10%-a (ENGELBERTH, 2009), így nem meglepő módon az ezekbe a térségekbe áramló FDI befektetések túlnyomó része ezeknek az energiahordozóknak, nyersanyagoknak és ásványkincseknek a megszerzését célozzák. Ugyanakkor az is elmondható, hogy ezen térségek tekintetében a kereskedelem szorosan összefonódik a működőtőkebefektetésekkel. Venezuela 2014-es exportjának például 99%-a kőolaj volt (PETERS, 2015), míg Chile exportjának 70%-át a réz tette ki ugyanebben az évben (CASANOVA et al., 2015). Kína energiaátszállására kiváló példa a Dél-Szudán területén kínai befektetésekből létrehozott zöldmezős olajkomplexum, melynek eredményeként a szudáni kőolajexport 60%-a Kínába áramlik (ROBERTSON, 2011), és a Brazíliában tevékenykedő spanyol Repsol energiavállalat 40%-os tulajdonának felvásárlása is a Sinpoec által (FRISCHTAK et al., 2013).

Ezek az országok nemcsak nagy piacot jelentenek Kína számára, jó minőségű termőföldjeik és mezőgazdasági termelékenységüknek köszönhetően megoldást jelenthetnek az ország „népesség fölöslegének levezetésében” (ENGELBERTH, 2009) – például Latin-Amerikában található a föld termőföldjeinek 25%-a (CASANOVA et al., 2015), de potenciális politikai támaszt is jelenthetnek Kína számára az ENSZ-ben egy esetleges vitás kérdésben (SUN, 2014).

A másik oldalról vizsgálva pedig elmondható, hogy nemcsak számtalan munkahely jön létre és javul az életszínvonal a befektetések által, hanem a kereskedelmi és tőkekapcsolatok révén ezek az elmaradott országok könnyebben tudnak integrálódni a világgazdaságba. Az FDI befektetések és a gyakran hozzájuk kapcsolt kedvezményes hitelek és segélyek nagy lehetőséget jelentenek az országok fejlődése szempontjából, előmozdítják a világgazdaságba való integrálódásukat, mindemellett pedig Kína fejlődési modellként szolgálhat az elmaradott országok számára (DU PLESSIS, 2014). Kongóban például a 2007-es segélyezési megállapodás értelmében 5 milliárd dollár értékben valósultak meg különböző helyi infrastruktúrát fejlesztő beruházások, ami többek között 3300 km-nyi közút és vasút, 32 kórház és 145 rendelőintézet, vízerőmű és repülőtér felépítését foglalta magába, cserébe Kína több millió tonna vörösrzetz, kobaltot és faanyagot kapott (ENGELBERTH, 2009).

Azonban a legnagyobb negatívum az, hogy a növekvő befektetések, a segélyezés és hitelnyújtás feltételeinek tükrében felmerül az erős függőség kialakulása: kizsákmányolás és eladósodás, valamint a politikai függetlenség elvesztésének veszélye az érintett térségekben (DIETER, 2008).

A globális versenyképesség megőrzéséért folytatott „újkeletű” működőtőkebefektetések

Ahogy az már korábban is említésre került az utóbb években Kína kiemelkedő jelentőségű gazdasági nagyhatalommá nőtte ki magát, melynek eredményeként megváltozott helyzete a globális értékláncban. A megváltozott helyzetre válaszul annak érdekében, hogy a kínai vállalatok képesek legyenek megőrizni versenyképességüket mind a hazai, mind a külföldi piacokon, változtatásra kényszerültek. Ennek köszönhetően mára jelentős mennyiségű FDI áramlik olyan stratégiai fontosságú területekre, mint a tudásintenzív, innovatív és high-tech iparágak – például kiemelkedő cél az ismeretekmegszerzése a piackutatás, a márkanévpépítés, a vállalat ismertetése, a kutatás-fejlesztés és a vállalatvezetési módszerek területén, illetve a szakképzett munkaerő megszerzése is (DENG, 2007), annak érdekében, hogy a vállalatok javítsák versenyképességüket a világpiacon (HANEMANN, 2011).

Ennek szellemében olyan beruházások valósultak meg, mint például a Hilton hotellánc New York-i Waldorf Astoria luxushotelének felvásárlása az Anbang Insurance Group által

(PERLBERG és BRANDT, 2014), valamint a Louis Vitton luxustollakat gyártó leányvállalatának felvásárlása a kínai luxus termékeket gyártó Xinyu Hengdeli Holdings (XHH) által (SANFILIPPO, 2014) a szakmai és vezetési tapasztalatok megszerzéséért. 2010-ben a Gleedy vállalat felvásárolta a svéd luxusautó-márkát, a Volvot, és további terve az angol elektromosautókat gyártó startup cég, az Emerald felvásárlása is (ŠKOBA, 2014). Végül, de nem utolsósorban talán a legismertebb befektetési példa az IBM személyi számítógép részlegének felvásárlása 1,75 milliárd dollárért a Lenovo által (DENG, 2007), amellyel a Lenovo egyetlen éjszaka alatt a világ 9. legnagyobb PC-gyártójából a harmadikká vált (mára a 2. helyre nőtte magát) (USCHANBER.COM, 2012).

A számos kínai befektetés azonban nemcsak a kínai oldalról fontos, hanem a fejlődő országok is nagymértékben profitálnak ezekből a kapcsolatokból, hiszen nemcsak Kína számára nyílnak így meg az amerikai, illetve európai piacok, hanem fordítva is, azaz a befektetéseknek kereskedelemteremtő hatása is van. Emellett talán a legfontosabb következményként emelhető ki az, hogy azáltal, hogy Kína egyre jobban összefonódik gazdasági értelemben az USA-val és az EU-val, erősödik az országok törekvése, hogy az esetleges konfliktusokat fegyverek nélkül, békés módon oldják meg, valamint a különböző gazdasági és környezetvédelmi problémákra is, mint például a fenntartható fejlődés vagy a globális felmelegedés kérdése, közös megoldást találjanak (EEAS, 2013, EEAS 2015).

Azonban itt is felmerül annak a veszélye, hogyha túl sok kínai tőke áramlik egyes nemzetgazdaságokba, akkor azok elveszíthetik politikai és gazdasági önállóságukat – akár az is előfordulhat, hogy egyes globális politikai kérdésekben Kína azzal fenyegetőzik majd, hogy kivonja befektetéseit az adott országból, ha az nem áll mellé az adott vitás kérdésben (ZHANG, 2014).

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Összességében tehát jól látható, hogy számos tényező játszik meghatározó szerepet a kínai működőtőke vonzásában, és ugyanakkor számtalan pozitív és negatív hatás is éri egyben mind a fogadó országokat, mind Kínát egyaránt. Ezek alapján a hipotézisemben megfogalmazottak alátámaszthatóak, azaz a fejlődő országokba irányuló, a nyersanyagok és energiahordozók megszerzéséért, illetve a fejlett országokba irányuló, „újkeletű” befektetések jól elkülöníthetőek egymástól.

A megismertek alapján úgy gondolom, hogy a jövőben tovább erősödik majd a kínai vállalatok jelenléte, ezért érdemes ezzel a témával a továbbiakban is foglalkozni. Akár a vizsgált régiók kibővítésével, ágazat specifikus elemzésekkel, vagy a célországok jólétnövekedésének vizsgálatával is, hiszen a kínai befektetések számos negatívumuk ellenére kiváló lehetőséget nyújtanak a világ nemzetgazdaságai számára.

A további vizsgálatok eredményei alapján képezhetnék akár egy olyan gazdaságpolitika kialakításának is, amely a kínai működőtőke-befektetések vonzására és kiegyensúlyozottabb kapcsolatok kiépítésére törekszik, valamint megerősíti az országok közötti békés és hatékony együttműködést.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- (1) Artner A. (2008): A kínai működő tőke offenzívája. Statisztikai Szemle, 86. évf. 9. sz. pp. 850-874. (2) Casanova, C. – Xia, L. – Ferreira, R. (2015): Measuring Latin America's export dependency on China. BBVA Research No. 15/26 WorkingPaper. Hongkong. 2015. augusztus. www.iberchina.org/files/China-and-Latin-America_exports_dependency.pdf (letöltve: 2015. szeptember 15.). (3) Deng, P. (2007): Investing for strategic resources and its rationale: The case of outward FDI from Chinese companies. Business Horizons. Vol. 50. Issue 1. pp. 71-81. USA. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0007681306001066> (letöltve: 2015. március 16.). (4) Dieter, H. (2008): China's Investition in Rohstoffsektor – SegenoderFluch für Afrika? Diskussionspapier FG 8, 2008/03, Dezember 2008. SW-Berlin. http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/DiskP2008_03_dtr_ks.pdf

- (letöltve: 2015. szeptember 05.) (5) Du Plessis, A. (2014): The Forum on China – Africa Cooperation, Ideas and Aid: National Interest(s) or Strategic Partnership? *Insighton Africa*. pp. 113-130. 2014 African Studies, SAGE Publications. ioa.sagepub.com/content/6/2/113.full.pdf+html (letöltve: 2015. szeptember 20.) (6) EEAS (2013): EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation. European External Action Service. 2013. Brüsszel. http://eeas.europa.eu/china/docs/20131123_agenda_2020_en.pdf (letöltve: 2015. augusztus 21.) (7) EEAS (2015): EU Relations with China. European External Action Service. 2015. http://eeas.europa.eu/china/index_en.htm (letöltve: 2015. augusztus 21.) (8) Engelberth I. (2009): „Chinafrica”? – Afrika a XXI. század küszöbén, „A legmohóbb kapitalisták ma Kínából érkeznek!”. *EU Working Papers 3/2009*. pp. 41-52. http://epa.oszk.hu/00000/00026/00044/pdf/euwp_EPA00026_2009_03_041-052.pdf (letöltve: 2015. szeptember 12.) (9) Frischtak, C. – Soares, A. – O’conor T. (2013): Chinese Investments in Brazil from 2007-2012: A review of recent trends. ICSF (InstitutionalCapacity Building Found), IDB (Inter-American Development Bank). 2013. június. http://www.cebc.org.br/sites/default/files/pesquisa_investimentos_chineses_2007-2012_-_ingles_1.pdf (letöltve: 2015. szeptember 6.) (10) Hanemann, T. (2011): Chinese FDI in the United States and Europe: Implications and Opportunities for Transatlantic Cooperation. http://www.columbia.edu/cu/alliance/documents/EDF/Monday/Rosen_reading.pdf (letöltve: 2015. augusztus 3.) (11) Noesselt, N. (2014): Machtverschiebung in Richtung Asien? China als globaler Investor. *Aus Politik Und Zeitgeschichte*. APUZ 40-41./2014. 2014.09.22. pp. 35-40. (Bundeszentrale für Politische Bildung pdp.de) <http://www.bpb.de/apuz/191932/machtverschiebung-in-richtung-asien-china-als-globaler-investor?p=all> (letöltve: 2015. május 20.) (12) Perlberg, H. – Brandt, N. (2014): Hilton to Sell NYC’s Waldorf Astoria Hotel. 2014. október 6. <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-10-06/hilton-to-sell-nyc-s-waldorf-astoria-or-1-95-billion> (letöltve: 2015. szeptember 2.) (13) Peters, E.D. (2015): China’s Evolving Role in Latin America – Can It Be a Win-Win? Atlantic Council. Washington. 2015. szeptember. http://www.iberchina.org/files/la_china_atlantic.pdf (letöltve: 2015. október 1.) (14) Robertson, C. (2011): China in Africa. Renaissance Capital – Economics and Strategy research. Cyprus Securities & Exchange Commission. 21. April 2011. www.fastestbillion.com/res/Research/China_in_Africa-210411.pdf (letöltve: 2015. február 11.) (15) Rosales, O. – Prado, A. – Pérez, R. (2015): First Forum of China and the Community of Latin American and Caribbean States (CELAC) – Exploring opportunities for cooperation on trade and investment. United Nations – ECLAC. Santiago, Chile. 2015. http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37578/S1421103_en.pdf?sequence=1 (letöltve: 2015. szeptember 15.) (16) Rosen, D.H. – Hanemann, T. (2014): New Realities in the US-China Investment Relationship. U.S. Chamber of Commerce – Rhodium Group. http://uschamber.com/sites/default/files/documents/files/RHG_New%20Realities_29April2014.pdf (letöltve: 2015. augusztus 21.) (17) Sanfilippo, M. (2014): Chinese Investments in Italy: Facing Risks and Grasping Opportunities. Istituto Affari Internazionali. IAI Working Papers 14|19 - December 2014. <http://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1419.pdf> (letöltve: 2015. augusztus 28.) (18) Škoba, L. (2014): Chinese investment in the EU. European Parliamentary Research Service. Briefing. 2014. május 23. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140512/LDM_BRI\(2014\)140512_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140512/LDM_BRI(2014)140512_REV1_EN.pdf). (letöltve: 2015. augusztus 22.) (19) Sun, Y. (2014): Africa in China’s Foreign Policy. John L. Thornton China Center and Africa Growth Initiative at Brookings. Washington D.C. 2014. április. pp. 1-12. http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2014/04/africa-china-policy-sun/africa-in-china-web_cm7.pdf (letöltve: 2015. szeptember 10.) (20) UNCTAD (2014): China’s Trade Profile. UN Comtrade and UN Service Trade. New York. data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=CHINA (letöltve: 2015. augusztus 12.) (21) uschamber.com (2012): Faces of Chinese Investments in the United States. U.S. Chamber of Commerce. https://www.uschamber.com/sites/default/files/documents/files/16983_INTL_FacesChineseInvest_copyright_lr.pdf (letöltve: 2015. augusztus 3.) (22) worldbank.org (2015): World Development Indicators. GDP adatok. http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y (letöltve: 2015. augusztus 12.) (23) Zhang, H. (2014): Chinese Outward Foreign Direct Investment in the EU – Opportunities and Challenges for European SMES to Link into the Global Value Chain of Chinese Multinational Enterprises. EU SME Centre. Peking. 2014. július. http://www.ccilc.pt/sites/default/files/eu_sme_centre_report_chinese_outward_foreign_direct_investment_in_the_eu.pdf (letöltve: 2015. szeptember 3.)

